

χρήσιν επίσπᾶται τοῦ πλήθους τὸν σεβασμὸν, οἰκιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ ἀρχαὶ ἄς πρεσβεύει. Οἱ ἀπὸ τοῦ βήματος ἀγῶνες ἔχουσι τακτικὴν ἰδιαίτεράν, ἣν δὲν δύνανται ν' ἀναπληρώσωσιν ἄλλα πλεονεκτήματα, οὐχὶ σπανίως δὲ κατ' αὐτούς οἱ μικροὶ Δαυτὶδ κχτενίσθησαν τὴν ὑπερφίαλον ἀλαζονίαν γαύρων Γολιάθ.

X.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΑΡ ΕΛΛΗΣΙΝ

Β'

1784—1800

Ὁ Ἀθανάσιος Σταχειρίτης, οὗ προεμνήσθημεν, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1819 γράφων ἐν τῇ τότε ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενη *Καλλιόπῃ* αἰστορίαν τῶν ἐφημερίδων, πρώτην ἑλληνικὴν ἐφημερίδα ἀναγράφει *Ἐρμῆν τὸν Ἀσγίον*, ἐπὶ λέξει σημαίων τάδε, «πρώτη ἐφημερίς τοῦ γένους ἡμῶν ἐξεδόθη ἐν Κερκύρα, ὡς λέγουσιν, *Ἐρμῆς ὁ Ἀσγίος* ὀνομαζομένη. Ἀγνοῶ ὅμως πότε ἤρξατο, καὶ πότε ἔπαυσε, καὶ τίς ἦτο ὁ ἐκδότης... Τοῦτο μόνον ἔμαθον ὅτι κατὰ τὸ 1784 ἐφαίνοτο ἐκδιδόμενη.» Τὴν ὑπὸ τοῦ Σταχειρίτου περισυλλεγεῖσαν πληροφορίαν ταύτην ἐστῆριξε καὶ ὁ ἀείμνηστος Ἀσώπιος, μνημονεύσας, ἐν τοῖς Σουτσειαῖς, τοῦ *Ἐρμού* ὡς πρώτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος, ἥς, λέγει, σύνθημα καὶ πρόγραμμα ἐγένετο τὸ ἐπόμενον δίστιχον,

δὲν εἶμαι παρὰ τοῦ Διὸς ὡς ἄλλοτε σταλμένος
ἔργα δ' ἀνθρώπων νὰ εἰπῶ εἶμαι διωρισμένος,

ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἐκ Κατουνῆς τῆς Ἀκαρνανίας Νικολάου Μαυρομμάτου.

Τὰ ἐν τοῖς Σουτσειαῖς γραφόμενα ὑπ' ὄψει ἔχων ὁ κ. Π. Λάμπρος, ἐν τῇ αἰστορικῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς τυπογραφίας ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1821,» διημφισβήτησε τὸ ἀκριβὲς τῆς πληροφορίας τοῦ Ἀσωπίου, γράψας ἐπὶ λέξει τάδε, «ἡμεῖς οὐδεμίαν γνωρίζομεν πρὸ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, εἰς δὲ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος φιλολογικὸν *Ἐρμῆν* (ἔνοσε τὸ περιοδικὸν *Mercurio letterario*, περὶ οὗ ὑπόκειται αὐτῷ ὁ λόγος,) δὲν ὑπάρχει τὸ ἀναφερόμενον δίστιχον. Πιθανὸν δὲ ἐν Κερκύρα τότε διατρίβων Μαυρομμάτης, ἐπιφορισμένος τὴν λογοκρισίαν ἐπὶ τῶν τυπομένων, ἐποίησε μὲν τὸ δίστιχον τοῦτο, ὡσεὶ χαιρετῶν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ *Ἐρμού*, οὐδέποτε ὅμως καὶ ἐτυπώθη ὡς ἐπιγραμματικὸν σύνθημα τῆς *Ἐφημερίδος*» (Χρυσασπίδος τόμ. δ' σελ. 601). Ὁ κ. Π. Λάμπρος, γράφων ταῦτα, ὑπέθετο πάντως ταυτότητα *Ἐρμού τοῦ Ἀσγίου* καὶ τοῦ περιοδικοῦ *Mercurio letterario*, καὶ ἐμμέσως ἀπέδoto εἰς εὐεξήγητον σύγχυσιν καὶ παρερμηνείαν τὰ ἐν τοῖς Σουτσειαῖς γραφέντα.

Τοῦ περιοδικοῦ *Mercurio letterario* ἡ μὲν ἐκδοσις ἤρξατο τῷ 1805, ὁ δὲ βίος παρετάθη ἄχρις ὀκτωβρίου τοῦ 1807, καθ' ἃ πληροφοροεῖ ἡμᾶς αὐτὸς ὁ κ. Π. Λάμπρος, ὃς ἀναγράφων ὀλόκληρον τὸν τίτλον τοῦ περιοδικοῦ ἔχοντα ὠδε *Mercurio letterario, opera periodica di Filergo Feuce nella tipographia nazionale di Corfù, con licenza de superiori,*» πληροφοροεῖ ἅμα ἡμᾶς ὅτι ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τοῦ *Filergo Feuce* ἐκρύπτετο ὁ πολὺς Κερκυραῖος Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης· ὅθεν, ἂν προῦκειτο περὶ ἐφημερίδος, ἥς ἡ ἐκδοσις ἀνεγράφετο κατὰ τὸ 1805, εὐεξήγητος ἦν ἡ σύγχυσις καὶ παρερμηνεία ἐξ ἐνδεχομένης μεταδόσεως τοῦ ἰταλικοῦ αὐτῆς τίτλου ὑπὸ τύπον ἑλληνικόν, καθ' ἃ συνέβη, ὡς ἐν τοῖς μετέπειτα θέλομεν ἰδεῖ, ὡς πρὸς τὴν *Gazzetta urbana*, ἣν ὁ Βαρβιτσιώτης, ἐν ἑλληνικῇ χράνῃ μεταγγίσας, ἐγνωρίσεν ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐφημερίδα Ἀστυκῆν* (ἴδε Πανδώρας, τ, Η' σ. 367). *Ἐρμού* ὅμως τοῦ *Ἀσγίου* ἡ ἐκδοσις ἀναγράφεται πολὺ προγενεστέρως, εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ τοῦ ἡμωνύμου ἰταλικοῦ περιοδικοῦ ἐκδότης εἰς τὰ διδασκαλεῖα ἔτι ἐφοῖτα. Σὺν τούτοις τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Μαυρομμάτου καλῶς ἐξεταζόμενον φαίνεται ἀναφερόμενον οὐχὶ εἰς περιοδικόν, ἀλλ' εἰς ἐφημερίδα σκοποῦσαν τὴν ἀπομνημόνευσιν τῶν καθημερινῶν χρονικῶν τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων, ἥτοι πράξεων. Ὁ Μαυρομμάτης γράφων, «ἔργα δ' ἀνθρώπων νὰ εἰπῶ εἶμαι διωρισμένος», ἠννοεῖ, καθ' ἅπερ ὁ γραμματικὸς καὶ λογικὸς εἰρμὸς τοῦ στίχου αὐτοῦ ἐμφαίνει, τὴν ἀφήγησιν ἀνθρωπίνων πράξεων, τὴν ἀπομνημόνευσιν καθημερινῶν γεγονότων, τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἐπιζυζόμενων χρονικῶν· δὲν δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ἀποκρούσωμεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀθανασίου Σταχειρίτου, ἐπὶ δὲ τῷ λόγῳ ὅτι οὐδεμίαν γνωρίζομεν ἐν Ἑπτάνησῳ πρὸ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, νὰ διαγράψωμεν τοῦ καταλόγου τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων *Ἐρμῆν τὸν Ἀσγίον*. Ἄν τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Ἀκαρνανίου Μαυρομμάτου δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ διαληφθέντι ἰταλικῷ περιοδικῷ, δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι «καὶ οὐδέποτε ἐτυπώθη ὡς ἐπιγραμματικὸν σύνθημα ἐφημερίδος»· τότε μόνον ἠδυνάμεθα ἀσφαλῶς περὶ τούτου ν' ἀποφανθῶμεν, ὅταν ὑπ' ὄψει εἶχομεν τὸν ἐν ἔτει 1784 ἐκδιδόμενον *Ἐρμῆν τὸν Ἀσγίον*· ἀλλ' ἀφ' οὗ κατὰ τὸ 1819 Ἀθανάσιος ὁ Σταχειρίτης εἰς μάτην δι' ἐκκλησίως πρὸς τοὺς φιλαναγνώστας ἐξήγησθετο πληροφορίας περὶ τῆς πρώτης ταύτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος, ἄντικρυς ματαιοπονία ἠθελεν εἶσθαι νέα τις ἐπὶ τούτῳ τῇ σήμερον ἐπικλησῆς πρὸς γνῶσιν ἐφημερίδος ἐν στενῷ μὲν, καθ' ἃ φαίνεται, κύκλῳ ἀναγνωστῶν κυκλοφορησάσης. ἐξιτήλου δὲ ὑπὸ τοῦ χρόνου γενομένης.

Τῆς ἐφημερίδος ταύτης οὐδαμῶς μνησθῆναι ποιεῖται

ὁ μαρκήσιος de Queux de Saint-Hilaire, ὅς, μεταγράφων τὸν ἡμέτερον κ. Ματθαῖον Παρανίκαν, ἐν τῷ σχεδιάσματι αὐτοῦ περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμῶν ἀπὸ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς 18^{ης} ἑκατονταετηρίδος (ἐν σελ. 212) πρώτην παρ' ἡμῖν ἐφημερίδα ἀναγράψαντα τὴν καὶ ὀνόματι τοιαύτην, τὴν ὑπὸ τῶν Μαρκιδῶν Πουλίου τῷ 1793 ἐν Βιέννῃ ἐκδοθεῖσαν, υἰοθέτησε τὴν πληροφορίαν ταύτην καὶ ἀναφορικῶς τῇ ἐφημερίδι ταύτῃ ἐσημείωσεν, «ἡ πρώτη ἑλληνικὴ πολιτικὴ ἐφημερίς ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Μαρκιδῶν Πουλίου, τῷ 1793, ἀλλὰ βραχὺν ἔσχε τὸν βίον, ἀπὸ τῆς 4^{ης} Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 28^{ης} Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρὰ ταθέντα.»

Ἡ ἄγνοια τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Σταγειρίτου περισυλλεγεισῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς πρώτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος καὶ ἡ παρόρασις τῶν ἐν τοῖς Σουτσειοῖς περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης γραφέντων ἐξώθησαν τὸν κ. Παρανίκαν εἰς ἀνακρίθειαν, εἰς ἣν παρέσυρε καὶ τὸν St-Hilaire ἀναγράψαντα τὴν ἐφημερίδα τῶν Μαρκιδῶν πρώτην, ἐν ᾗ ἦν δευτέρα. Σύνημα τὸ περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης βραχυλόγον τῶν πληροφοριῶν τοῦ κ. Παρανίκα δὲν ἐπέτρεψε τῷ μαρκησίῳ οὔτε λεπτομερεστέρας πληροφορίας νὰ παράσχω περὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος τῶν νεωτέρων χρόνων, οὔτε νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ ἐσφαλμένον τῶν πληροφοριῶν τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, ἀναφορικῶς τῷ χρόνῳ τῆς διαρκείας τοῦ φύλλου τούτου, ὅπερ ἡμαρτημένως ἀνέγραψεν ὡς ἐξάμηνον μόνον βιώσαν, ἠγησάμενος, ὅτι τὸ ἄλλοτε παρὰ τῷ Σοφ. Οἰκονόμῳ καὶ Μ. Γεδεῶν ἀντίτυπον, (ὅπερ εἶτα ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ τελευταίου τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς), περιεῖχε τὴν ὅλην σειρὰν τῶν ἐκδοθέντων φύλλων τῆς ἐφημερίδος.

Ἐπανορθοῦντες τὰ ἐν τούτοις ἡμαρτημένα τῶν πληροφοριῶν τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, σημειοῦμεν ὅτι τὸ ἐν λόγῳ δημοσιογραφικὸν ὄργανον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ 1793 ἐπιγράφεται, «ἐφημερίς, εἴτ' οὖν ἀκριβὲς ἀπάνθισμα τῶν κατὰ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον ἀξιολογωτέρων γεγονότων, καὶ μὴν καὶ ἀκριβεστέρων παγκοσμίων συμβεβηκότων, ἅπερ φιλοπόνως καὶ ἐμμελῶς δίκην μελίσσης ἀπανταχόθεν συλλεχθέντα, χάριν τῆς ἐπωφελοῦς τῶν πολλῶν περὶ τὰ νέα περιεργίας, φιλοφρόνως ἐκδίδονται παρὰ τῶν Μαρκιδῶν Πουλίου. Ἐν Βιέννῃ 1793.» Πλὴν οὔτε τὸ τῇ 4^ῃ Ἰανουαρίου 1793 ἐκδοθὲν φύλλον εἶνε τὸ πρῶτον τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ, οὔτε τὸ τῇ 28^ῃ Ἰουνίου ἰδίου ἔτους ἐκδοθὲν εἶνε τὸ τελευταῖον, μεθ' ὅλας τὰς περὶ τούτου ὑπομνηματίσεις τοῦ μακαρίτου Ν. Δραγοῦμης (ἐν τόμῳ 1^ῳ τῆς Παρδώρας), τοῦ Μ. Παρανίκα καὶ τοῦ St-Hilaire.

Ὁ Ν. Δραγοῦμης μέχρι τοῦ 1866 πρώτην παρ' Ἑλλήσιν ἐφημερίδα ἠγοῦμενος τὸν Τηλέγραφον τῆς Βιέννης, οὗ, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἐσφαλμένως ἀρχὴν ἐκδόσεως ἀνέγραψε τὸ 1810, ἀνεκουφίσθη οὐ μικρόν, μαθὼν παρὰ τοῦ Σοφ. Οἰκονόμου ὅτι προγενεστέρα ταύτης ὑπῆρξεν ἡ τῶν Μαρκιδῶν Ἐφημερίς. Τὴν ἀνακούφισιν ταύτην ἀνομολογεῖ αὐτὸς οὗτος, σημειῶν ἐν τῷ περὶ τῆς πρώτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος ἐν τῇ Πανδώρα ἄρθρῳ του, ὅτι ἐν τινι τῶν συγγραμμάτων, (πάντως ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ Constantinople ancient and modern with excursions to the shores and islands of the archipelago and to the Troat, 1797 καὶ εἰς τέταρτον ἐκδοθῆναι) τοῦ ἄγγλου Dallaway ἀναγνοῦς τάδε, «δὲν ὑπάρχει ἄλλο (ἔθνος) πλέον αὐτοῦ (τοῦ ἑλληνικοῦ) τυρβαζόμενον περὶ τῶν ἐν αὐτῇ (τῇ πολιτικῇ) γινομένων. Εἰς ἄκρον εὐπιστοί, καὶ οὐδὲν ἥττον εὐφυεῖς εἰς τὸ πλάττειν νέα, περὶ τοιούτων μόνον διαλέγονται, διὸ θεωροῦσιν ὡς μέγα μαντεῖον καὶ ἀπλήστως ἀναγινώσκουσι τὴν ἐν Βιέννῃ ἐκδοθῆναι ἑλληνικὴν ἐφημερίδα,» ἐν ἀπορίᾳ ἦν περὶ τοῦ τίνα ἐφημερίδα ἠννοεῖ ὁ ἄγγλος λόγιος· ὅθεν, γνωρίσας τοὺς παρὰ τῷ Σοφ. Οἰκονόμῳ σωζόμενους 52 ἀριθμούς τῆς αὐτῆς ἐξάμηνίας τοῦ 1793, λεπτολόγως μὲν πως ἐνδιέτριψεν εἰς τὰ κατ' αὐτήν, καὶ τίνα ἀπ' αὐτῆς τεμάχια ἀπήντισε, δὲν ἠσυχολήθη ὅμως οὔτε περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ ἀν' πράγματι ἡ Ἐφημερίς τῶν Μαρκιδῶν ἦν ἡ πρώτη παρ' ἑλλήσιν, οὔτε περὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ χρόνου τῆς διαρκείας αὐτῆς, ἀλλ', ὡς καλῇ τῇ πίστει ἐδέξατο ταύτην πρώτην παρ' ἑλλήσιν ἐφημερίδα, οὕτω καὶ τοὺς ὑπ' ὄψει αὐτοῦ τεθέντας 52 ἀριθμούς τοῦ αὐτοῦ ἐξαμήνου τοῦ 1793 ἐλογίσαστο ἐκπροσωποῦντας τὸν χρόνον τῆς διαρκείας τοῦ φύλλου τούτου.

Ἄλλ' ὁ κ. Κ. Νεστορίδης, διαταγῇ τοῦ ὑπουργείου καταγράφων τῷ 1883 τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ γυμνασίου Τρικινάλων βιβλία, ἀνεῦρεν ἐν σώμα τῆς Ἐφημερίδος, δυστυχῶς οὐχὶ ἄριστον, ἐξ οὗ ὅμως μανθάνομεν ὅτι αὕτη ἐξέδιδετο τῷ 1791. Συντόμως τινὰς πληροφορίας ἐπεμψεν οὗτος τῇ παρ' ἡμῖν Ἐφημερίδι, ἧτις ὑπὸ τὸν τίτλον ἡ Ἐφημερίς ἐν ἔτει 1791 ἐδημοσίευσεν αὐτὰς ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 292 φύλλῳ αὐτῆς τῆς 19^{ης} Ὀκτωβρίου 1883. Κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Νεστορίδου μεταδοθείσας πληροφορίας οἱ ἐν Τρικινάλαις σωζόμενοι ἀριθμοὶ τῆς Ἐφημερίδος φέρουσιν ἐν ἀρχῇ ἐκάστου φύλλου εἰκόνα, ἐν ἣ εἰκονίζεται γυνή, τείνουσα τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς παῖδα ἡμίγυμον, κρατοῦντα βιβλίον, ἐν ᾗ γέγραπται Ἐφημερίς· ὀλίγον ἀπωτέρω εἰκονίζεται ἄλλος παῖς ὡς ἄγγελος, κρατῶν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν σάλπιγγας, ὧν τὴν μίαν ἔχει ἐν τῷ στόματι, καὶ εἰνεῖ ἴσως ἡ ταχυπτερος Φῆμη. Κάτωθεν τῆς ταχυπτεροῦ Φῆμης ἀνατέλλει ὁ

ήλιος ἐκ τοῦ μέσου δύο ὁρέων ἀριστερᾶ τῆς γυναικὸς ὑπάρχει κυφῆλη. Τοιαύτη κατὰ τὸν κ. Νεστοροῖδην, ἡ ἐν προμετωπίδι τῶν *Ἐφημερίδων* τοῦ 1791 εἰκὼν ἐν τῇ ὑπ' ὄψει ἡμῶν συλλογῇ τοῦ 1793, ἣν περιέγραψεν ἐν τῇ *Παρδώρα* ὁ Ν. Δραγούμης, ἡ σκηνογραφία ἤλλαξε, τὰ πρῶτα ὀκτὼ φύλλα σύμβολον ἔχουσιν, ἐντὸς περιζώματος διώροφον οἰκίαν καὶ πλοῖον, δι' ὧν εἰκονίζονται ἴσως ἡ πόλις Βιέννη καὶ ὁ Δούναβις· τῶν δὲ λοιπῶν φύλλων τὸ ἔμβλημα παρίστησι βάθρον, οὗ ἐν μέσῳ ἀναγινώσκεται ἡ λέξις *Ἐφημερίς*, ἐκ δεξιῶν μὲν ἔχουσα τὸν Ἑρμῆν, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὴν Ἀθηναίαν, καὶ ἄνω τοῦ βάθρου τὴν Φήμην γονυπετῆ, διὰ δύο σαλπίγγων σαλπίζουσαν.

Ἐκ τούτων κατάδηλον ὅτι ἡ *Ἐφημερίς* τῶν Μαρκιδῶν, ἥς τὴν ἴδρυσιν οἱ πλείστοι ἐν ἔτει 1793 ἀνέγραψαν, κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἦννε τριετῆ ὑπαρξίν, ἣν πάντως παρέτεινε μέχρι τοῦ 1798, καθ' ἃ ἀποπειρώμεθα νὰ ἀποδείξωμεν στηριζόμενοι ἐπὶ ἐνδείξεων κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν πειστικῶν, περὶ ὧν κρινέτω ὁ ἀναγνώστης.

Ἐν τινι φύλλῳ τῆς σειρᾶς τοῦ 1791, κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Νεστοροῖδου μεταδοθείσας πληροφορίας, ἀναγινώσκονται· ἀεπιδῆ καὶ μετὰ τὰ τέλη τοῦ παρόντος μηνὸς Ἰουνίου τελειώνει ὁ ἡμισυς χρόνος τῶν *Ἐφημερίδων*, παρακαλοῦμεν, ὁποῦ ὅσοι δὲν ἐπλήρωσαν διὰ τὸν ὀλόκληρον χρόνον, καὶ ἀγαποῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ λαμβάνουν τὰς *Ἐφημερίδας*, νὰ ὀρίσουν πάλιν καθὼς καὶ εἰς τὰς ἀρχάς, στέλλοντες τὰ ἐπτὰ φιορήνια διὰ τὸ ἐρχόμενον ἡμισυ τοῦ χρόνου, διὰ νὰ γραφοῦν, ἢ ἀμέσως εἰς τὴν ἐδῶ πόστιαν, καθὼς ἡ ἐπιγραφὴ εἰς τὸ τέλος τῆς *Ἐφημερίδος* φαίνεται, ἢ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Μαρκίδης Πουλίου, σημειώνοντας ἐν ταύτῳ τόσον τὰ ὀνόματα, ὅσον καὶ τὸν τόπον, ὁποῦ πρέπει νὰ στέλλονται.»

(Ἔπεται συνέχεια).

X.

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ὁ Γενικὸς διευθυντὴς τῶν Ταχυδρομείων (Postmaster general) τῆς Μεγάλης Βρετανίας δημοσιεύει περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἀγγλικῶν ταχυδρομείων ἐτησίαν ἐκθέσιν, ἥτις πρόδηλον καὶ οὕτως εἰπεῖν ψηλαφητὴν καθιστάσα τὴν τελειότητα τῆς διοικητικῆς ὀργανώσεως, τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν θαυμαστὴν οἰκονομικὴν εὐρωστίαν τῆς χώρας, παρέχει συνάμα καὶ περιεργοτάτας πληροφορίες περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν διεξάγεται ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία ἐν αὐτῇ. Οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται μετ' ἀπορίας βεβαίως θὰ ἀναγνώσωσιν τινὰς τῶν πληροφοριῶν τούτων, ἅς σταχυολογοῦ-

μεν ἐκ τῶν ἀρτίως δημοσιευθεισῶν ἐκθέσεων τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ.

Οὕτω μανθάνομεν ἐκ τῶν ἐκθέσεων τούτων ὅτι μέγας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποστολέων, οἵτινες ἀόριστον καὶ συγκεχυμένην ἔχουσιν ἰδέαν περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν ταχυδρομείων, ἢ ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία εἶναι ἰκανὴ νὰ μεταβιβάσῃ ὅτι δήποτε ἤθελέ τις φαντασθῆ. Καὶ εἰς τοῦτο πολλάκις δὲν πλανῶνται. Κατ' εὐρίσκονται ἐν τοῖς γραμματοκιβωτίοις παραδοξότατα πράγματα πολλάκις, ζῶα νεκρὰ ἢ ζωντανὰ, ἰχθῦς, ἀλάντες, πτηνὰ τεταριχευμένα, ἀνθόγαλα, ὀπώραι, λάχανα, γλυκίσματα, ζωντανὰ γατάκια, ποντίκια φόφια κλπ. κλπ. Πρό τινας ἐν τῷ γραμματοκιβωτίῳ τῆς ἐν Λονδίνῳ ἐμπορικωτάτης ὁδοῦ Λομβαρδῶν εὐρέθη ἰσπανικὸν κυνάριον ζωντανόν, φέρον ἀπηρητημένον ἐκ τοῦ λαίμου δελτάριον περγαμνηῆς, ἐν ᾧ ἐσημειούτο ὁ παραλήπτης· καὶ τὸ κυνάριον παρεδόθη ἀσφαλῶς εἰς τὸν παραλήπτην τούτον. Συχνότατα δ' εὐρίσκονται ἐν τοῖς γραμματοκιβωτίοις δέματα περιέχοντα ζωντανούς μεταξοσκώληκας, ποντικούς, σαύρας, χελώνας καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἰδιότροπὸς τις Ἄγγλος, καταγινόμενος εἰς τὴν ζωολογίαν, δυσηρεστήθη ποτὲ μεγάλως, ἐπειδὴ ἐν τῷ ταχυδρομείῳ ἠρνήθησαν νὰ παραλάβωσιν ἓνα ζωντανὸν ὄφιν. Καὶ ἐπὶ τέλους, ὅπως μὴ φανῆ παρεμβάλλουσα προσκόμματα εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας, ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία ἐνέδωκεν, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ ἀποστελλόμενος ὄφιν ἦτο ἀβλαβής.

Οὐχ ἦττον περίεργοι εἶναι αἱ γενόμεναι παρατηρήσεις ἐν τῷ τμήματι τῶν ἐπιστρεφομένων ἢ χανομένων ἐπιστολῶν (*dead letter office*). Εὐλόγως ἀπορῆ τις μανθάνων, ὅτι ἐκ τῶν μὴ ἐπίδοθεισῶν 311 660 ἐπιστολῶν (ἐπὶ 3 792 894 ἀποσταλείσων) διότι δὲν εὐρέθησαν οἱ παραλήπται, αἱ 11 505 ἦσαν ἀνεπίγραφοι, καὶ ὅμως περιεῖχον ἀξίας διαφόρους 85 000 δραχμῶν. Ἄλλοτε ἐπὶ 3 καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίων ἐπιστολῶν, ὧν ἦτο ἀτελής ἡ ἐπιγραφὴ, 80 000 περιέχουσαι διαφόρους ἀξίας δὲν διενεμήθησαν· τούτων 340 ἦσαν ἀνεπίγραφοι· πρὸς τούτοις ἑνδεκακισχίλια περίπου πολύτιμα ἀντικείμενα εὐρέθησαν ἐν τοῖς γραμματοκιβωτίοις τοῦ Κράτους καὶ 50000 γραμματόσημα. Ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀνεπιγράφων ἐπιστολῶν ἦτο 15000 περίπου.

Ἐν ἔτει 1881 ἐπὶ 5,300,000 καὶ πλέον ἐπιστολῶν ἐσφαλμένην ἢ ἀτελεῖ ἔχουσῶν τὴν ἐπιγραφὴν, 475000 δὲν κατωρθώθη οὔτε νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς παραλήπτας, οὔτε νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τοὺς ἀποστολεῖς. Μία τούτων περιεῖχεν ἐπιταγὴν πρὸς πληρωμὴν 2500 δραχμῶν, μηδέποτε ζητηθεῖσαν εἰς ἄλλης τὸ σφράγισμα ἦτο ἐπικεκολλημένη λίρα στερλίνα, ἥς ἐποιήσατο χρῆσιν ἀντὶ σφραγιδὸς ὁ ἀποστολεὺς καὶ ἐλησμό-